

מסכת ביונעם

R.

...ועא לאור...

לתועלת רוכלים חנונים
וסוחרים

ע"י

חכמי המוסחר הגדולים באמעריקא

לייאן בראדערס,

Handwritten signature

שיקאגא

בדפוס מ. פ. גונצבורג, 473 סוויט האלסטעד סטרוט.

הכל פותחין (פרק ראשון)
פ' זנעם

הכל

פותחין חנויות ועוסקין בהן,
ואפילו נשים ועבדים וקטנים, ולא עוד
אלא הכל נעשים רוכלים על מנת לפתח
חנויות, רבי הנונאי אומר לא אמרו אלא
באנשים כדכתיב לנו נא הגברים אבל
נשים ועבדים וקטנים לא, ורבי ירען
אומר אפילו נשים ועבדים וקטנים ופלבד
שיהיו דברנים.

11593

הכל פותחין פרק ראשון ביוזנים

נמ הכל לאתויי מאי, אמר רב תנן לאתויי עניים וגרים, האי עניים היכי דמי, אי אמרת עניים כמוש' דלית להו זוזי פתיחת' חנויות היכי משכחת להון והא יאמר רב זבינא אין כל בריה שבעולם יכולה לפתוח חנות בלא ממונ' אלא ננכים והומסים בלבד, אלא אי אמרת עניים היינו בעלי ממונ' ובלשון סני נהור אם כן מאי קמ"ל פשיטא והא בעלי ממונ' הן, אלא אמר רב חלפן מאי עניים היינו בדיעת משא ומתן, שאל ל"י רב לוח סבא לרב סוחרא אם כן פתיחת חנויות לעניים היכי משכחת לה והא אמר רבי תנן היב החנוני לדעת הלכות מקה וממכר וקיי"ל דהלכתא כותיה במושא ומתן, א"ל רב סוחרא זו תקנת חכמים היא שתקנו לילך אצל "לייאן בראך דערס" לקנות ישם סחורתם. ושתי טעמים בדבר, חרא דעוסקים באמונה "המה ואינם מוקירים את השער למי שאינו יודע לקנות, משום שנאמר לא תוננו (ויקרא כ"ה) רב מכרן אומר מהבא לפני עור לא תתן מכשול (ויקרא י"ט) ואידך כי סחורתם מן המוכח, שאל רבי רובכלא בני מסחרא התינה עניים, גרים מאי איכא כמימר, איכימא דהאי גרים דומיא

הכל יותחין פרק ראשון ביוזנים

דעניים הוה מה עניים בדיעת משא ומתן אף גרים בדיעת משא ומתן, אם כן לתני חדא, פריק ליה רב חלפן חדא קתני עניים וגרים בדיעת משא ומתן ודברי תורה כלשון בני אדם, ורב סהרן אומר לא תרתי הני, והני גרים גרים כמוש' הם דאתיי; מארעא אחריתא, מתקיף ל"י רב שולחנ' לרב ישרן, ולא אכיר רב תנן שחבי החנוני לדעת הלכות מקה וממכר, והך דרב סהרן היכי משכחת לה דכיון דגרים הם בודאי אינם בקיאים בהלכות מקה וממכר, ואם כן איך יפתחו חנויות א"ל לא קשיא כאן קודם התקנה וכאן לאחר התקנה, וכדרב סוחרא דאמר זו תקנת חכמים היא שתקנו לילך אצל לייאן בראך דערס לקנות שם סחורתם ושתי טעמים בדבר כדאמרין לעיל משום דעוסקין באמונה וסחורתם מן המוכח, ורבי ידען אומר אפילו נשים ועבדים וקטנים וכו', מאי איכא בין רבי ידען לת"ק, איכא ביניהו שותקים ודוברים ואי בעית אימא רבי ידען היינו תנא קמא ופרושי קמפרש ולאפוקא מדרבי פועל דאמר אין כל אדם זוכה להיות סוחר "באמריקא" ואפילו נשים וכו' מניין שנשים עוסקות במסחר מן התורה אמר רב תנן אמר

הכל פיתחין פרק ראשון ביונעם

קרא סדין עשתה וחמכור, וכיון דאתין להכי מסחר
מן התורה מניין כל עיקר אמר רבי שולחני שנאמר
שבו וסחרוהו תנו רבנן כל הקונה סחרתו מלייאן
בראדערס זוכה לשלשה דברים, לברכה, להשכלה,
ונגאל מיד שונאיו, לברכה שנאמר וד' ברח את
אברהם בכל מאי בכל לרבות שכל מי שעשה מסחר
עם אברהם מיד נתברך, ולהשכלה שנאמר ויהי דוד
בכל דרכיו משכיל וכו' מאי בכל דרכיו היינו מי
שבאים בדרכיו לסחור עמו, ונגאל מיד שונאיו מאי
היא אמר רב הפישן אמר קרא כי האיש מרדכי הולך
וגדול וסמיד ליה ויעשו בשונאיהם כרצונם, אמר רב
זווי הדא הוא דכתיב וחוט המשולש לא במהרה
ינתק ואלו הם:

דוד, מלכין, אברהם.

שותפים של בית המסחר הגדול הנקרא בשם —

לייאן בראדערס.

הכל פותחין פרק ראשון ביונעם

מתני' המוכר לחבירו סחורה בין
נתייול ובין נתייקר שוב אינו חוזר, רפי
חולפנא אומר פעמים חוזר ופעמים אינו
חוזר, וחכמים אומרים אם הקונה מחזיר
את הסחורה מחזירין לו את דמיו.

גמרי' נימא מתניתין דלא כלייאן בראדערס
דתניא כל הקונה סחרתו אצל לייאן בראדערס ואינו
יכול למכור משום דטעה הוא או טעו הם מחזירין לו
את דמיו, שאני לייאן בראדערס דצדיקי נהו ולפנים
משורת הדין הוא דעבדי משום דאמר קרא ועשית
הישר והטוב, רב הלפן אמר מהכא דכתיב ולא תאמר
אני העשרתי את אברהם וקירי דלייאן בראדערס
שלשה אחין הן ואחד שמו אברהם, שוב אינו חוזר
וכו' מי אינו חוזר המוכר או הלוקח, אמר רב
עסקן פשיטא דלוקח אינו חוזר, דאי תימא המוכר
אמאי יחזור כיון דמכר בודאי הרויח, ולדעתך כיון
דקנה אמאי יחזור בודאי ימכור וירויח, הכא במאי
עסקין דאינו יכול למכור, אם כן דאינו יכול למכור,

הכל פותחין פרק ראשון ביוזעם

אמאי שוב אינו הוזר יהוזר כדתיא כל הקונה סחורתו אצל לייאן בראדערס ואינו יכול למכור משום דטעה הוא או טעו הם. מחזירין לו את דמיו, הכא במאי עסקינן דלא קנה סחורתו מלייאן בראדערס, ומשום דלא קנה סחורתו מלייאן בראדערס, יפסיד מעותיו. אין דאמרי ליה מוליד גרים לך ונסתתפתה שדך, ורבי חולפנא אומר פעמים הוזר ופעמים אינו הוזר, האי הוזר ואינו הוזר היכי דמי אלימא בדרצה לוקה היינו חכמים דאמרי אם הקונה מחזיר את הסחורה מחזירין לו את דמו, אלא מאי דהאי הוזר ואינו הוזר בדרצה מוכר, היכי משתבת ליה. הכין דמכר בודאי הרייה ואמאי יהוזר, אלא אמר רב זבינא סבא האי דרבי חולפנא עסקינן בחנוני שקונה סחורתו בהרבה מקומות וחסורי מיהסרי והכי קתני פעמים ההנוני צריך לחזור סחורתו משום דקנה סחורתו במקום דאינו נאמן, ופעמים אינו צריך לחזור משום דקנה סחורתו במקום נאמן ומכר במהרה והרייה ולא היה לו שהות לחזור, ואין מקום נאמן אלא לייאן בראדערס, איל רב ידען רבה לרב זבינא סבא תניא דמסייע לך דתניא כל מי

הכל פותחין פרק ראשון ביוזעם

שרוצה לקנות סחורתו מבעלי אמנה יקנה אצל לייאן בראדערס דהני תלהא אחי בעלי אמנה ננהו וכולהו ילפינן מקראי, אברהם שנאמר והאמן בד' וגומר, דוד דכתיב ויאמר אל דוד צדיק אתה (ישמואל א' כ"ד) ואין צדיק אלא נאמן דכתיב והאמן בד' ויחשביה לו צדקה, ומרדכי דכתיב איש יהודי היה בשושן הפירה ושמו מרדכי בן יאיר בן קיש איש ימני, וחכמים אומרים אם הקונה מחזיר את הסחורה מחזירין לו את דמיו. מאן חכמים אמר רב תנן לייאן בראדערס. דתניא כל הקונה סחורתו אצל לייאן בראדערס ואינו יכול למכור משום דטעה הוא או טעו הם מחזירין לו את דמיו, מחזירין לו את דמיו ס"ד, אלא הכי קאמר אם הקונה מחזיר את הסחורה מחזירין לו את דמיו אמר רב ישרן בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר הורב ומכרות ואומרת אין רוכלים והנונים ניוזנין אלא בשביל לייאן בראדערס, מתקיף ליה רב בהרן והא חזנין שאר רוכליו והנונים דאינן לוקחים כחורתם מלייאן בראדערס, איל הני אינן ניוזנין דתניא כמה טפשיאי הני רוכלאי והנונאי דאינן לוקחין סחורתם מלייאן בראדערס דעמליים

הכל פותחין פרכ ראשון ביונעם
ויגעים כל חייהם ואין להם די צרכם כדי מוונות בני
ביתם, ומאי תקנתם ישבו מדרכם הרעה ויחיו
וכדמעשה שהיה, מאי מעשה שהיה, אמר רב סהרן
מעשה ברובל אחא שהיה קבצן גדול ואנשי ערו
פרנסוהו, יומא חדא וראש הודש הוה. גבאי צדקה
יהבו לי' זוי, מאי עבד הוא אול אצל לייאן בראדערס
וקנה מעט סחורה בעד איזה זהובים, וינא בשוק
לרכול בהם ונעשה לי' נס ומכר את כל סחורתו
באותו יומא והרויח כדי פרנסת בני' ב' שבועות
וחזר ונעשה רובל ולא האריכו הימים עד אשר נעשה
חנוני, במתניתא תני לא האריכו ימים עד אשר היה
עשיר מכמה עשרת אלפים זהובים,

הדרן עלך הכל פותחין.

20

כל ישראל (פרק שני) ביונעס.

מתני' כל ישראל חייבין לקרות
הכרזות והודעות בשביל מסהר, ואפילו
קטנים משום שנאמר וקראתם, ואין בהם
שום חשש איסור, רבי מכתן אומר
ומיזהרין גם על הכנים, שנאמר ולמדתם
את בניכם.

גמרא' הא גופא קשיא, אמרת כל ישראל
חייבין, ואמרת ואין בהם שום חשש איסור, אמר רב

עסקן חסורי מיחסרה והכי קתני, כל ישראל הייבין לקרות הכרזות והודעות בשביל מסחר ואפילו קטנים, מיטום שנאמר וקראתם, ואפילו בשבת, ואין בהם שום חשש איסור מיטום דברים הצונים, דהאי קריאת הכרזות והודעות מביאין לידי מסחר, כדתיניא לעולם יקרא אדם הודעות בשביל מסחר מפני שהקריא מביא לידי מעשה, וחכמים אמרו מפקחין על עסקי מוזנזות בשבת, איבעי להו, שבת שחל להיות ביום הכפורים מהו לקרות כז' הודעות בשביל מסחר, אילימא רכיון שהקריאה מביא לידי מעשה ובמוזנזות תליא מלתא, וכדבעי חיי כך בעי מחנא, ומותר, או קדושת יום הכפורים מרחה כל דבר שבעולם ולא נתנה יום הכפורים לישראל אלא לבקש מחילה וסליחה לכפר על הטאתיהם, תא שמע דתיניא, כל הקורא הודעות בשביל מסחר מלייאן בראדערס הרי זה מתענג עונג^ה רוחני ועונג נשמי, ורב חמרן אומר טועם כאלו אוכל בשר

וישזתה יין ישן, מיהו בין למר ובין למר קריאת הודעות בשביל מסחר תענוג הוא, וגבי יום הכפורים כתיב ועניתם את נפשותיכם, וחכמים אמרו דאסור בכל תענוג שבעולם וקריאת הודעות כיון דתענוג הוא נמי אסור, שמע מינא, אמר מר, לעולם יקרא אדם הודעות בשביל מסחר מפני שהקריאה מביא לידי מעשה מתיב ליה רב תגין לרב עקשן והא תנינן במתניתן דאפילו קטנים חייבין לקרות הודעות ואי אמרת דעיקר חיובא דקריאת הודעות הוא מפני שהקריאה מביא לידי מעשה, איכ קטנים מאי עבדתיהו? אמר ליה רב עקשן תרדא, לטעמיף הא דא דתנן, הכל פותחין חנויות ואפילו נשים ועבדים וקטנים, תיקשי לך נמי קטנים מאי עבדתיהו, אלא התם בקטנים שהגיעו לחנוך, הכי נמי עסקינן בקטנים שהגיעו לחנוך, תנו רבנן כראשונה כשהיה העולם בלא מסחר, ובני ישראל בדור ההוא היו שרזי בדלי דלות, והפרוטה היה כלה מן הכיס, התקינו חכמים

לכתוב הודעות בעתונים, ולהכריז על המסחר, משרבו הרמאים והיו מבזבזים את כל ממונם על הודעות והכרוזות של בית מסחרם, וכשהיה הרובל או החנוני בא לסחור עמם היה בא מלובש ויצא ערום—התקינו שלא יהיו מכרזין וכזודיעין כל עיקר, ומשפתחו לייאן בראדערס את בית מסחרם הנדול, חזרו חכמים והתקינו להכריז ולהודיע בשביל מסחר מפני טובת הכלל, מאי טובת הכלל, אמר רב עסקן שידעו בני ישראל מקום לקנות סחורותם בזול, ומוזהרין על הבנים שנאמר ולמדתם את בניכם, היניחא בנים כדילפינן מקרא בנות מנלן, אמר רב חננא אי בעית אימא קרא ואי בעית אימא סברא אי בעית אימא קרא, דכתיב ולמדתם את בניכם וכל את האמור בתגרה רכוי הוא והאי את האמור נבי ולמדתם את בניכם לרבות את הבנות הוא דאתי ואי בעית אימא סברא גברא בעי חיי נשי לא בעי חיי

ורב כפרן אמר מהכא אמר קרא רבות בנות עשו חיל.

מתני אהר חנונים ואחד רוכלים משלמי רבית הם רבי מוכרא אומר פעמים משלמין ופעמים אינן משלמין ורבי חילפנא אומר אם רוצים משלמין ואם אינן רוצים אינן משלמין.

גמרא, מה"מ אמר רב פהן אמר קרא אפקת רובל ואין אפקת אלא אבק רבית, התניח רובל חנוני מאי איכא למימר, אמר רב ישרן דתנן והחנוני מקיף, והכמים אמרו אין מקיפין אלא לכו שמשלם רבית, משלמי רבית, למי משלמין, לבתי מסחרא, אטו ברשיע עסקין זהא תנן חייב בעל מסחר להיות צדיק ונאמן ואיך יקחו רבית זהא התורה אמרה אל תקח מאתו נשך ותרבית א"ר תגנן זו תקנת סוחרים

כל ישראל פרק שני ביוזעם

היא לייקר את השער להקונים בהרפה והרבית
מאליו הוא בא. אמר רב סחרן כל הרוצה לקנות
סחורתו בוזל יקנה אצל לייאן בראדערס אמר ליה
רב בוקי תניא דמוסעיי לך דתניא מפני מה אמרו
חכמים דלייאן בראדערס מוכרין בוזל מפני דאינן
נותנין בהקפה ומפני שאינן מקיפין אינן מוקרין.

ר' מוכרא אומר פעמים משלמין ופעמים אינן
משלמין ה"ד אילימא דפעמים משלמין היינו אם רוצין
משלמין ופעמים אינן משלמין היינו אם אינן רוצין
אינן משלמין היינו רבי הולפנא אלא פעמים
משלמין היינו כשלוקחין וכשאינן לוקחין אינן
משלמין פשיטא, מאי קמיל, אלא אמר רב לוקחן
האי משלמין ואינן משלמין ארביית יקאי והכי
קאמר פעמים משלמין רביית היינו אם לוקחין
סחורתם במקום דנותנים בהקפה ופעמים אינן
משלמין רביית היינו אם לוקחין סחורתם במקום
דאינן נותנין בהקפה כגון בבית מסחר הגדול יש
לייאן בראדערס.

כל ישראל פרק שני ביוזעם

אמר ר' ביישן לעולם ימכור אדם כל מה שיש
לו וישלם בעד סחורתו ולא ילקח בהקפה משום
שנאמר שלם ישלם. מתיב ליה רב לוקחין לרב
ישרן והא תנינן אחד חנונים ואחד רוכלים משלמו
רביית הן, ואוקמינן דתקנת סוחרים היא לייקר את
השער למי שלוקחים בהקפה ש"מ דאין משלמין
ולוקחין בהקפה וקשיא ליה מתניתין לר' ביישן
אמר ליה לא קשיא באן קודם התקנה וכאן לאחר
התקנה, ואי בעית אימא רבי ביישן תנא הוא ופלגי,
תנו רבנן ג' מדות נאמרו במסחר, ואלו הן לוקח
בהקפה ואינו משלם כלום, זו היא מדת סדום,
לוקח בהקפה ומשלם את שטר חובו בולו היינו
הרבית והקין זו היא רוח שטות, לוקח ומשלם מיד
מקח השוה זו מדת ביננות, אמר מר לוקח בהקפה

כל ישראל פרק שני ביונעם

זאינו משלם כלום זו היא מדת סדום, אמאי זיהא
תנינן רבי הולפנא אומר אם רוצין משלמין ואם
אינן רוצין אינן משלמין, האי דרבי הולפנא ארביית
קאי והכי קאמר אם רוצין משלמין רבית היינו
שלוקחין סחורתם במקום שנזחתיים בהקפה, ואם
אינן רוצין אינן משלמין רבית שלוקחין סחורתם
מלייאן בראדערס שאינן נזחתיין בהקפה, אמר רב
ספרן לעולם ילמד אדם את בנו להיות חנוני, ולא
ילמדהו מלאכה, וכל המלמד את בנו מלאכה
מלמדו ליסטות, מאי קמיל מתניתין היא דתנן רבי
מכרן אומר ומזהרין גם על הבנים שנאמר
ולמדתם את בניכם אמר רב זבינא, רב ספרן, שלא
ילמדהו מלאכה אצריכה ליה, ומנא ליה לרב ספרן
האי אמר רב לזה אמר רב סחרה משום רב לוקחין

כל ישראל פרק שני ביונעם

הנרול מקרא מלא הוא דכתיב ולא תעשו כל מלאכה,
אמר מר כל המלמד את בנו מלאכה מלמדו לסטות,
מלמדו לסטות סיד אלא כאלו מלמדו לסטות
משום דמלאכה אינה מעשרת את בעליה, זאי בעית
אימא רב ספרן קרא קדריש דכתיב אם שלח ידו
במלאכת רעהו, ואין שלח אלא לסטות דכתיב
ובפזה לא שלחו את ידם, אמר רב שתקן העולם
אי אפשר בלא חנונים ובעלי מלאכות, אשרי לו
כמי שבניו חנונים ואזי לו כמי שבניו בעלי מלאכות,
ועוד זאת דרש ר' שתקן אין העולם נברא אלא
לסחור אותה שנאמר לא לתוהו בראה לשבת יצרה
ואין שבת אלא שבו וסחרוהו, אמר רב חלקן דור
שבן דוד בא לא ילקחו בהקפה, אלא כל מי שיקנה
ישלם מיד שנאמר ישלמנה, תנא דבי מפתרא דור
שבן דוד בא כל ישראל נעשים חנונים, כדכתיב

אחר סיום המסכת יאמר זה ויועיל.

מקור חיים הוא לחנונאין ורובלאין,
אם אותו ינצורו. מורשם תהא ודאין,
ידיהן לא ירגיזון במסחריהון,
רוח ופרנסה יסינג די צרכהון,
ילמדון להיות בקיאין ריזון וחריפין,
קנות סחורה ילכון למקום שאין מקיפין,
ציון אם תוציא תורה ותמשיח,
בלייאן כראדרס תמצאו פרנסה ותחיה.

כל ישראל פרק שני ביונעם

ועמדו זרים זרעו צאנכם, ובני ישראל מה הם
יעשו. אם זרים יעמדו למלאכתם, אלא ישלחו
במסחר את ידיהם, והקב"ה ישלח בם רוח שלום
שנאמר וד' עוז לעמו יתן ד' יברך את עמו בשלום.

חדרן עלך כל ישראל.

וסדיקא מסכת ביונעם.

11593